

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
О.Б.Жильцов (ПІБ)
« 14 » 02 20 19 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Логопсихологія з основами спеціальної психології»
Змістовий модуль «Логопсихологія»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	перший (бакалаврський) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації	_____
(за наявності)	(назва спеціалізації)

Київ – 2019

Розробники:

Таран Оксана Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Супрун Ганна Володимирівна викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

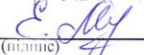
Тичина К. О., старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Викладачі:

Тичина К. О., старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від 16. 01. 2019 р. № 1

Завідувач кафедри (підпис) (О. В. Мартинчук)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми) 016.00.01 Логопедія
(назва освітньої програми)

16. 01. 2019 р.

Керівник освітньої програми (підпис) (О. В. Мартинчук)

Робочу програму перевірено

04 . 02. 2019 р.

Заступник директора/декана (підпис) (Р. О. Павлюк)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Змістовий модуль «Логопсихологія»		
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	2/60	
Курс	2	
Семестр	4	
Обсяг кредитів	2	
Обсяг годин, в тому числі:	60	
Аудиторні	28	
Модульний контроль	4	
Семестровий контроль	10	
Самостійна робота	18	
Форма семестрового контролю	-	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формувати у студентів базові основи психологічних знань із логопсихології, а саме: розкрити специфічні особливості пізнавальної, особистісної та поведінкової сфери у дітей з різними мовленнєвими порушеннями.

Завдання навчальної дисципліни:

- формувати загальні компетентності: світоглядну, громадянську, комунікативну, міжособистісної взаємодії, інформаційно-комунікаційну, креативну, аналітичну, науково-дослідницьку, самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, спеціально-методичну, медико-біологічну, психолінгвістичну, проектувальну, діагностико-корекційну, консультативну, деонтологічну.

3. Результати навчання за дисципліною:

- знати теоретичні засади логопсихології; розуміти особливості та закономірності розвитку дітей з порушеннями мовлення;
- знати і розуміти сутність корекційно-освітніх технологій роботи з дітьми з порушеннями мовлення;
- уміти демонструвати базові знання з логопсихології; розуміти психологічні особливості розвитку при різних типах порушень мовлення; особливості психічного розвитку та особистісної сфери дітей з різними типами мовленнєвих порушень;

- уміти демонструвати базові знання щодо методів, прийомів та методик психодіагностики; здійснити адекватний підбір діагностичного інструментарію в конкретній ситуації; провести психолого-педагогічну діагностику дітей різного віку з порушеннями мовлення та узагальнити результати дослідження;
- уміти демонструвати знання методологічних підходів та технологій психологічного консультування осіб з порушеннями психофізичного розвитку;
- уміти визначати стан сформованості мовлення у різні вікові періоди розвитку дитячого організму;
- уміти демонструвати знання і розуміння причин, механізмів, структури, симптоматики дислалії, ринології, дизартрії, порушення голосу, ФФНМ, ЗНМ, порушень темпо-ритмічної сторони мовлення, алалії, афазії, порушень писемного мовлення;
- уміти провести кваліфіковане психолого-педагогічне обстеження дітей з дислалією, ринологією, дизартрією, порушеннями голосу, ФФНМ, ЗНМ, порушеннями темпо-ритмічної сторони мовлення, алалією, афазією, порушеннями писемного мовлення і проаналізувати результати обстеження.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Базові засади логопсихології							
Тема 1. Концептуальні засади логопсихології	7	2	2	-	-	-	3
Тема 2. Онтогенез та дизонтогенез мовлення	7	2	2	-	-	-	3
Модульний контроль	2						
Разом	16	4	4	-	-	-	6
Змістовий модуль 2. Психологічні особливості дітей з порушеннями мовлення							
Тема 1. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення	9	2	2	2	-	-	3
Тема 2. Особливості особистості при порушеннях мовлення	7	2	-	2	-	-	3
Тема 3. Особливості поведінки при порушеннях мовлення	7	2	-	2	-	-	3
Тема 4. Особливості навчальної та ігрової діяльності при порушеннях мовлення	9	2	2	2	-	-	3
Модульний контроль	2						
Разом	34	8	4	8	-	-	12
Підготовка та проходження контрольних заходів	10						
Усього	60	12	8	8	-	-	18

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль І.

Базові засади логопсихології

Тема 1. Концептуальні засади логопсихології

Предмет та об'єкт логопсихології як галузі психологічної науки. Міжпредметні зв'язки логопсихології. Наукові, практичні та методологічні передумови виділення логопсихології в самостійну галузь психологічного знання. Завдання логопсихології. Історичні аспекти становлення логопсихології: проблематика та персоналії.

Основні концепції логопсихології. Психофізіологічні основи логопсихології (І.Павлов, О.Лурія, О.Хомська, Л.Цветкова, А.Семенович, Н.Бернштейн та інші). Лінгвістичні основи логопсихології (К.Бюлер,

А.Потебня та інші). Концепція мовлення як базової вищої психічної функції (Л.Виготський). Концепція внутрішньої картини мовленнєвого дефекту. Теорія нормального та порушеного розвитку.

Ключові слова: психофізіологія, нейропсихологія, мова та мовлення, вищі психічні функції, внутрішня картина порушення.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1-4]

Тема 2. Онтогенез та дизонтогенез мовлення

Порівняльна характеристика мови та мовлення. Функції та види мовлення. Сутність потреби у спілкуванні. Рівні розвитку потреби спілкування за М. Лисіною. Мотиви та засоби спілкування. Розвиток мовлення та спілкування у дитинстві.

Фізіологічні механізми мовлення. Характеристика мовлення з позицій психолінгвістики та класифікації мовленнєвих розладів. Чинники мовленнєвих порушень. Основні види мовленнєвих порушень первинного характеру. Розлади мовлення вторинного характеру: мовлення у стані емоційного напруження; мовлення при акцентуаціях та психопатіях; мовлення при неврозах; мовлення при інших порушеннях психофізичного розвитку.

Ключові слова: мова, мовлення, механізм мовленнєвої здатності, фонологічна система мови, мовленнєве висловлювання.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1-4]

Змістовий модуль II.

Психологічні особливості дітей з порушеннями мовлення

Тема 1. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення

Загальна характеристика психічних явищ. Сутність структури психічного. Загальна характеристика сприймання: види, характеристики, властивості. Зв'язок сприймання з мовленням. Особливості сприймання при порушеннях мовлення. Загальна характеристика уваги. Особливості уваги при порушеннях мовлення. Загальна характеристика пам'яті. Особливості пам'яті при порушеннях мовлення. Основні аспекти мислення. Особливості мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення. Особливості уяви та її специфіка при порушеннях мовлення.

Ключові слова: психічні явища, психіка, пізнавальні процеси, відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, уява.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1-4]

Тема 2. Особливості особистості при порушеннях мовлення

Сутність поняття особистість. Загальна характеристика структури особистості. Фіксованість на дефекті. Тривога, страхи та психологічний

захист. Особливості самосвідомості при порушеннях мовлення. Особливості самооцінки в нормі та при порушеннях мовлення. Особливості ціннісних орієнтацій при порушеннях мовлення. Рівень домагань. Система життєвих ставлень. Афазія з позицій внутрішньої картини дефекту як прояв цілісного системного підходу до людини з порушенням мови.

Ключові слова: особистість, самосвідомість, самооцінка, рівень домагань, ціннісні орієнтації, внутрішня картина порушення.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1-4]

Тема 3. Особливості поведінки при порушеннях мовлення

Психомоторна основа поведінки. Взаємовідношення у різних соціальних групах. Взаємовідношення у корекційно-педагогічній групі. Взаємовідношення у сім'ї. Міжособистісні взаємовідношення у різних життєвих ситуаціях. Взаємовідношення в умовах фрустрації. Взаємовідношення з педагогом. Неадаптивні та адаптивні форми поведінки. Адаптивна поведінка осіб із порушеннями мовлення.

Ключові слова: поведінка, фрустрація, неадаптивна та адаптивна поведінка.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1-4]

Тема 4. Особливості навчальної та ігрової діяльності при порушеннях мовлення

Психологічні особливості ігрової та навчальної діяльності дітей з порушеннями мовлення.

Ключові слова: фонетико-фонематичні порушеннями мовлення, загальний недорозвиток мовлення, логоневроз, логофобія, заїкання.

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1-4]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2
Відвідування практичних занять	1	-	-	4	4
Робота на семінарському занятті	10	2	10	2	20

Робота на практичному занятті	10	-	-	4	20
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом		-	49	-	95
Максимальна кількість балів: 144					
Розрахунок коефіцієнта: $144:100=1,44$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль І.
Науково-теоретичні основи логопедії
Змістовий модуль І.
Базові засади логопсихології

Тема 1. Концептуальні засади логопсихології (3 год.)

Проаналізуйте чинники виникнення логопсихології як окремої психологічної галузі. Обґрунтуйте вашу думку, вкажіть використані джерела (ресурси).

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 2. Онтогенез та дизонтогенез мовлення (3 год.)

Проаналізуйте труднощі спілкування та їх чинники при порушеннях мовлення. Обґрунтуйте вашу думку, вкажіть використані джерела (ресурси).

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Змістовий модуль ІІ.
Психологічні особливості дітей з порушеннями мовлення

Тема 1. Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення (3 год.)

Оберіть один з психічних процесів, визначте: його роль у психічній діяльності особистості, взаємозв'язок з іншими психічними явищами, його

особливості функціонування при порушеннях мовлення. Обґрунтуйте вашу думку, вкажіть використані джерела (ресурси).

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 2. Особливості особистості при порушеннях мовлення (3 год.)

Визначте особливості особистості при порушеннях мовлення, що можуть бути характерні в певний віковий період (раннє дитинство, дошкільний вік, молодший шкільний вік, підлітковий вік, юнацький вік – на ваш вибір). Обґрунтуйте вашу думку, вкажіть використані джерела (ресурси).

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 3. Особливості поведінки при порушеннях мовлення (3 год.)

Визначте найхарактерніші особливості поведінки при порушеннях мовлення. Поясніть вашу думку, вкажіть використані джерела (ресурси).

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 4. Особливості навчальної та ігрової діяльності при порушеннях мовлення (3 год.)

Складіть психологічний портрет дитини дошкільного віку з певним порушенням мовлення (на ваш вибір), тобто охарактеризуйте основні проблеми пізнавальної, особистісної, поведінкової сфери та ігрової (навчальної діяльності). Поясніть вашу думку, вкажіть використані джерела (ресурси).

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Письмова робота, яка складається з 10 тестів (5 балів) та розгорнутої відповіді на 1 теоретичне питання (10 балів) та 1 практичне питання (10 балів).

Критерії оцінювання тестових завдань: максимальна кількість балів за виконання тестових завдань 5. Кожне завдання оцінюється в 0,5 бала.

Критерії оцінювання теоретичного завдання: максимальна кількість балів – 10. У відповіді студента оцінюється: ґрунтовність та чіткість викладу інформації; аргументація визначених положень; змістовність та логічність відповіді.

Критерії оцінювання практичного завдання: максимальна кількість балів – 10. У відповіді студента оцінюється: методична та технологічна грамотність у підборі завдань; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору.

6.4. Орієнтовний перелік питань для комплексного семестрового контролю.

1. Охарактеризуйте предмет та проаналізуйте завдання логопсихології.
2. Розкрийте міждисциплінарні зв'язки логопсихології, запропонуйте схему та обґрунтуйте її.
3. Проаналізуйте наукові, практичні та методологічні передумови виділення логопсихології в самостійну галузь психологічного знання.
4. Проаналізуйте психофізіологічні основи логопсихології. Назвіть науковців та їх провідні ідеї.
5. Проаналізуйте лінгвістичні основи логопсихології. Назвіть науковців та їх провідні ідеї.
6. Розкрийте концепцію мовлення як базової вищої психічної функції (Л.С.Виготський). Проаналізуйте ознаки та значення вищих психічних функцій.
7. Розкрийте концепцію внутрішньої картини мовленнєвого дефекту. Окресліть специфіку ставлення до власного мовленнєвого дефекту дітьми та підлітками.
8. Проаналізуйте теорію нормального та порушеного розвитку. Назвіть науковців та їх провідні ідеї.
9. Проаналізуйте особливості самооцінки дітей із порушеннями мовлення. Визначте значення самооцінки в розвитку та соціалізації дитини.
10. Окресліть специфіку рівня домагань молодших школярів з порушеннями мовлення. Наведіть приклади.
11. Охарактеризуйте особливості сприймання дітей із мовленнєвими порушеннями. Визначте взаємозв'язок сприймання з іншими психічними процесами у дітей з мовленнєвими порушеннями.
12. Проаналізуйте вплив труднощів слухового та зорового сприймання на розвиток мовлення у дітей з мовленнєвими порушеннями.

13. Визначте особливості пам'яті дітей із мовленнєвими порушеннями. Розкрийте поняття парамнезії, проілюструйте прикладами.
14. Визначте особливості уваги дітей із мовленнєвими порушеннями. Визначте взаємозв'язок уваги з іншими психічними процесами у дітей з мовленнєвими порушеннями.
15. Розкрийте особливості мислення дітей із мовленнєвими порушеннями. Визначте взаємозв'язок мислення та мовлення дітей з мовленнєвими порушеннями.
16. Визначте специфічні особливості уяву дітей із мовленнєвими порушеннями, окресліть причини та наведіть приклади.
17. Проаналізуйте неадаптивні та адаптивні форми поведінки осіб із мовленнєвими порушеннями. Наведіть приклади.
18. Проаналізуйте основні труднощі та особливості розвитку спілкування при порушеннях мовлення. Наведіть приклади.
19. Охарактеризуйте психологічні особливості ігрової діяльності дітей з порушеннями мовлення. Визначте причини труднощів ігрової діяльності та значення для соціалізації дитини.
20. Розкрийте психологічні особливості дітей із ЗНМ. Визначте основні труднощі їх розвитку та соціалізації.
21. Охарактеризуйте психологічні особливості дітей із ФФПМ. Визначте основні труднощі їх розвитку та соціалізації.
22. Розкрийте сутність понять логоневроз. Проаналізуйте його причини, механізми та наслідки.
23. Здійсніть порівняльний аналіз психологічних особливостей підлітків з різними формами заїкання. Проілюструйте прикладами.
24. Визначте основні проблеми в навчальній діяльності дітей з порушеннями мовлення та проаналізуйте їх причини.
25. Розкрийте особливості мовлення в ситуаціях емоційної напруги та проаналізуйте їх причини. Наведіть приклади.
26. Визначте чинники впливу сімейної ситуації розвитку на дитину із мовленнєвими порушеннями. Наведіть приклади та обґрунтуйте свою думку.
27. Проаналізуйте особливості взаємовідношення дітей із мовленнєвими порушеннями з педагогом. Визначте позитивні та негативні сторони цієї взаємодії.
28. Охарактеризуйте рівні усвідомлень власного мовленнєвого порушення дітьми та визначте чинники, що це зумовлюють.
29. Визначте особливості саморегуляції дітей з порушенням мовлення, окресліть причини та наведіть приклади.
30. Здійсніть порівняльний аналіз понять: мова, мовлення, спілкування. Визначте їх взаємозв'язок у розвитку дитини з мовленнєвими порушеннями.

III питання практичного характеру:

1. Проаналізуйте проблемну ситуацію, визначте причини та шляхи подолання.

2. Складіть психологічний портрет дитини з певними особливостями психофізичного розвитку.
3. Розробіть модель, схему тощо.

6.5. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни «Логопсихологія»

Разом: 60 годин: 12 годин – лекції, 8 години – семінарські заняття, 8 годин – практичні заняття, 28 годин – самостійна робота, 4 години – модульний контроль

Модулі	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			
Назва модуля	Базові засади логопсихології		Психологічні особливості дітей з порушеннями мовлення			
Кількість балів за модуль	49 (балів)		95 (балів)			
Лекції	1	2	1	2	3	4
	Концептуальні засади логопсихології	Онтогенез та дизонтогенез мовлення	Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення	Особливості особистості при порушеннях мовлення	Особливості поведінки при порушеннях мовлення	Особливості навчальної та ігрової діяльності при порушеннях мовлення
Бали за лекції	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Семінарські заняття	Концептуальні засади логопсихології	Онтогенез та дизонтогенез мовлення	Особливості пізнавальної сфери при порушеннях мовлення	-	-	Особливості навчальної та ігрової діяльності при порушеннях мовлення
Робота на сем.з	10+2		10+1	-	-	10+1
Практичні заняття	-	-	Особливості особистості при порушеннях мовлення	Особливості особистості при порушеннях мовлення	Особливості поведінки при порушеннях мовлення	Особливості навчальної та ігрової діяльності при порушеннях мовлення
Робота на практичних з.	-	-	10+2		10+2	
Самостійна робота	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)	5 (балів)
Види контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)			
Підсумковий контроль	144 бали Коефіцієнт = 1,44					

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Лауткина С.В. Логопсихология. – Витебск: Изд-во УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2007. – 150 с.
2. Мартиненко І.В. Логопсихологія: курс лекцій. Навчальний посібник. 2 вид., виправл. І доповн. – К.: ДІА, 2016. – 116 с.
3. Сак Т.В., Конопляста С.Ю. Логопсихологія: Навчально-методичний посібник. – Київ, Знання, 2009.
4. Селиверстов В.И. Дошкольная логопсихология: учебник. – С.-П.: Питер, 2010. – 321с.
5. Твардовская А.А. Логопсихология. Конспект лекций. - Казань, 2014. -72 с.

Додаткова

1. Денисова О.А., Селиверстов В.И. Детская логопсихология : учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2008. — 175 с.
2. Калягин В.А., Овчинникова Т.С. Логопсихология: учебник. – М.: Академия, 2008. – 313с.
3. Косякова О.О. Логопсихология: Учебное пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007.
4. Лалаева Р.И., Шаховская С.Н. Логопатофизиология: учеб. пособие для студентов. – Москва: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2011

9. Додаткові ресурси (за наявності)